

Kruszewski, Tomasz

"Európske a svetové kontexty chudoby v období sociálnych a demografických premien spoločnosti. Zborník z medzinárodného vedeckého kongresu", Anna Zilova, Ruomberok 2012 : [recenzja]

Notatki Płockie 58/4 (237), 49-50

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

RECENZJE

ANNA ŽILOVÁ, *Európske a svetové kontexty chudoby v období sociálnych a demografických premien spoločnosti. Zborník z medzinárodného vedeckého kongresu, Alena Novotná, Mary Wenus Joseph, Verbum, Ružomberok 2012, ss. 305.*

Recenzowany tom stanowi pokłosie międzynarodowej konferencji naukowej, która odbyła się w dniach 4–5 września 2012 roku w gościnnych murach Katolickiego Uniwersytetu w Ružomberku. Jej organizatorami – obok wspomnianej uczelni – były także indyjski Rajagiri College of Social Sciences oraz kalifornijski Loma Linda University. Sympozjum stanowiło czwarte ogniwo cyklu spotkań; wcześniejsze miały miejsce w latach 2004, 2006 (w Bańskiej Bystrzycy) oraz 2008 (także w Ružomberku). Książka ukazała się pod tym samym tytułem, pod jakim toczyły się obrady – *Europejskie i światowe konteksty ubóstwa w dobie społecznych i demograficznych przemian społecznych*.

Na tom złożyło się 26 obszernych studiów, których autorami byli badacze ze Słowacji, Polski, Czech, Indii i Stanów Zjednoczonych. Teksty można podzielić na trzy grupy. Pierwsza, najbardziej zasadnicza, podejmuje tytułową problematykę w szerokiej perspektywie merytorycznej. Znalazły się w niej artykuły charakteryzujące się całościowością ujęcia i rozległą skalą odniesienia, ponieważ omawiają one tytułowe zagadnienie na przykładzie całych narodów, państw, a nawet kontynentów. Są tu więc prace dotyczące wielopozomowych relacji pomiędzy zjawiskiem ubóstwa a prawami człowieka w Europie (Vojtech Tkàè), biedy jako czynnika determinującego nierówności społeczne (Iwona Wagner), przyczyn i – zwłaszcza – ogólnocywilizacyjnych skutków ubóstwa (Andrzej Kokiel), zjawisko ubóstwa wśród dzieci (Marcin Berliński, ks. Andrzej Gretkowski oraz piszący te słowa), wpływ biedy na styl życia młodzieży (Jana Šolcová), ryzyko społecznego wykluczenia spowodowanego skrajnie trudną sytuacją materialną (Vladimír Antolova, Martin Hulín), bezrobocia jako jednej z głównych przyczyn niejednokrotnie „strukturalnej” już biedy (Stanisław Lipiński), wreszcie coraz częściej pojawiającego się zjawiska „ubóstwa z wyboru” – jako sposobu na życie (Alena Novotná).

Na osobną uwagę – z powodu swej szczególnej wartości poznawczej – zasługują studia poświęcone sytuacji w krajach wciąż u nas uważanych za egzotyczne, a niejednokrotnie borykających się z omawianymi w tomie problemami na nieporównanie większą skalę, co w naszej części świata: kwestią niedożywienia dzieci w Etiopii (Eva Mydlíková, Emília Trepáèová) oraz ubóstwem w Indiach (Mary Wenus Joseph). Tu też należy artykuł o „narodzie bez państwa” – Romach – w od-

niesieniu do których ubóstwo niejednokrotnie stanowi jeden z wyznaczników tożsamości etnicznej.

Jakkolwiek zarówno w tej części, jak i w całym tomie dominuje problematyka współczesna, to znajdują się w niej także studia o charakterze historycznym: należą do nich m.in. artykuły nt. "historii biedy" w Polsce - ujmowanej interdyscyplinarnie, z wykorzystaniem metodologii antropologicznej (Piotr Zalewski, Maria Bartkowiak) - czy też tytułowej kategorii w kulturze żydowskiej w świetle źródeł antycznych, zwłaszcza biblijnych (Anton Fabian).

Można powiedzieć, że o ile część pierwsza tomu charakteryzuje się swoistą „wertykalnością” opisywanych zagadnień – polityki socjalnej poszczególnych państw, regulacji prawnych, programów pomocowych, działań prewencyjnych zapobiegających negatywnym zjawiskom społecznym, wpływu ubóstwa na całokształt funkcjonowania społeczeństw i instytucji w określonym organizmie politycznym – o tyle część druga to prace o wymiarze „horyzontalnym”, skupiające się na

określonej grupie społecznej, ale w ujęciu – niejednokrotnie – międzypaństwowym. Do takich należą artykuły omawiające ryzykowne zachowania reprodukcyjne młodzieży spowodowane złą sytuacją materialną (Weronika Žilová), psychiczną i fizyczną przemoc wobec osób w podeszłym wieku (Beáta Balogová), zagrożenia, ale i szanse płynące z osiągnięcia wieku emerytalnego (Danuta Marzec), formy dyskryminacji czynnych zawodowo seniorów (Mariá Machalová), stopień koherentności pomocy społecznej i potrzeb ludzi starszych (Katarzyna Tomaszewska, Alicja Kłós), problematykę opieki domowej nad ludźmi w jesieni życia (Zuzana Truhlářová). Inną grupą społeczną wykluczanych czy naznaczonych przez ubóstwo i jej konsekwencje – obok młodzieży „marginesu” czy seniorów – są też ludzie odbierani jako upośledzeni społecznie przez fakt korzystania z pomocy instytucji państwowych (np. z powodu długotrwałej choroby); tą niemałą grupą ludzi zajęła się Irena Kamanová. Natomiast o doświadczeniach czeskich w zakresie wprowadzania reform socjalnych w 2012 roku opowiedział Miroslav Pilát.

Trzecia część artykułów – występująca w tomie poniekąd na zasadzie apendyksu – to prace podejmujące względnie „szczegółowe” zagadnienia związane ze skutkami ubóstwa. Cudzystów jest tu niezbędny, bo jakkolwiek ramy tematyczne tych wystąpień są z pewnością węższe niż wcześniej przywołanych artykułów, to jednak jest sprawą bezdyskusyjną, że każdy z pomieszczonych w tym miejscu artykułów to w istocie materiał na niejedną imponującą rozmiarami monografię. Należą tu więc studia podnoszące zagadnienia – ponownie – historyczne, jak uwarunkowania społeczne kształcenia nauczycieli przedшкоlnych do wybuchu II wojny światowej (Aleksandra Felisiak), artykuł omawiający zagadnienia związane z usamodzielnieniem wychowanków opieki zastępczej (Izabela Zaborowska), wreszcie teksty skupiające się na problematykach

szczególnie dziś często dyskutowanych - przemocy domowej (Jan Zimny) i wsparcia społecznego rodzin borykających się z różnorodnymi problemami życiowymi determinowanymi przez biedę (Magdalena Grochulska).

W tomie znalazło się aż 11 prac autorów z Polski, czego piszący te słowa nie może nie odnotować z satysfakcją podyktowaną oczywistymi względami. Badacze związani są z szeregiem krajowych ośrodków akademickich – Akademię im. Jana Długosza w Częstochowie, Katolicki Uniwersytet Lubelski, Szkołę Wyższą im. Pawła Włodkowica w Płocku, Wyższą Szkołę Edukacji Zdrowotnej i Nauk Społecznych w Łodzi, Wyższą Szkołę Humanistyczną TWP w Szczecinie, Państwową Wyższą Szkołę Techniczno-Ekonomiczną w Jarosławiu, Uniwersytet Łódzki, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, ale też reprezentują gospodarzy spotkania – Katolicki Uniwersytet w Ružomberku.

Prezentowana monografia zbiorowa jest bez wątpienia interesującą i wartościową próbą dyskursywnego, w istocie także interdyscyplinarnego, omówienia jednej z kluczowych barier rozwojowych świata, tzn. ubóstwa, jego destruktywnego wpływu na ludzi oraz form zwalczania tego być może największego społecznego problemu współczesnej cywilizacji. Pomieszczone w nim studia to prace, które starają się całościowo ująć zajmującą autorów problematykę, stąd istotny w codziennej pracy naukowej szczegół znajdował się zwykle na drugim planie zainteresowań uczonych, podporządkowany kwestiom zasadniczym. To sprawia, że powstała książka o niezwyklej walorach poznawczych, która jeśli już nie jako podręcznik, to przynajmniej jako lektura absolutnie obowiązkowa powinna znaleźć swoich odbiorców zarówno w kręgach szeroko rozumianej humanistyki akademickiej, jak i wśród osób zawodowo związanych w instytucjami państwowymi czy doradczymi, które znajdują się w pierwszej linii walki z ubóstwem.

Tomasz Kruszewski

* * *